BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA MANTIQIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI

Abdug‘ofurova Feruza Ikrom qizi
Guliston davlat pedagogika instituti
Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 4-bosqich bakalavri
Elektron manzil:@gulzodaabdugofurova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur ilmiy tezisda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kognitiv jarayonlarini shakllantirish, ularda mantiqiy fikrlash operatsiyalarini tizimli rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqotda dars jarayonida qo‘llaniladigan innovatsion metodlar va ularning o‘quvchi intellektual salohiyatiga ta’siri amaliy misollar yordamida yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: mantiqiy tafakkur, kognitiv rivojlanish, tahlil va sintez, deduktsiya, evristik suhbat, muammoli ta’lim, interfaol texnologiyalar.

Аннотация :В данной научной работе рассматриваются методологические основы развития логического мышления у учащихся начальных классов. Проанализированы вопросы формирования когнитивных процессов и системного развития логических операций у детей младшего школьного возраста. Освещены инновационные методы, применяемые в образовательном процессе, а также их влияние на интеллектуальный потенциал учащихся на основе практических примеров.

Ключевые слова: логическое мышление, когнитивное развитие, анализ и синтез, дедукция, эвристическая беседа, проблемное обучение, интерактивные технологии.

Annotation : This scientific paper examines the methodological foundations of developing logical thinking in primary school students. The study analyzes the formation of cognitive processes and the systematic development of logical thinking operations in young learners. Innovative methods used in the educational process and their impact on students' intellectual potential are highlighted through practical examples.

Keywords: logical thinking, cognitive development, analysis and synthesis, deduction, heuristic conversation, problem-based learning, interactive technologies.

O‘zbekiston Respublikasining "Ta’lim to‘g‘risida"gi Qonuni va milliy o‘quv dasturining ustuvor yo‘nalishlaridan biri — o‘quvchilarda mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantirishdir. Boshlang‘ich ta’lim davri inson hayotidagi eng muhim bosqich bo‘lib, aynan 7-11 yoshda bolalarda konkret tafakkurdan mavhum-mantiqiy tafakkurga o‘tish jarayoni kechadi. Shuning uchun ushbu davrda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism. Mantiqiy fikrlash — bu o‘quvchining dalillarga tayangan holda xulosa chiqarishi, voqealar o‘rtasidagi sabab-oqibat bog‘liqligini topishi va axborotni tizimlashtirish qobiliyatidir. Boshlang‘ich sinf darslarida (ayniqsa Matematika, Ona tili va Tabiiy fanlar darslarida) mantiqiy tafakkurni rivojlantirish quyidagi bosqichlarda amalga oshirilishi lozim:

1. Tahlil va sintez ko‘nikmasini shakllantirish: O‘quvchi berilgan ma’lumotni tarkibiy qismlarga ajratishni (tahlil) va alohida qismlardan butun hosil qilishni (sintez) o‘rganishi kerak. Masalan, matn ustida ishlashda uning asosiy g‘oyasini ajratib olish va reja tuzish mantiqiy tahlilning ilk ko‘rinishidir.

2. Taqqoslash va umumlashtirish: O‘quvchilarga ikki yoki undan ortiq obyektning o‘xshash va farqli jihatlarini topish bo‘yicha topshiriqlar berish ularning diqqatini jamlashga va mantiqiy xulosalar yasashga yordam beradi.

3. Klassifikatsiya (Turkumlash): Predmetlarni ma’lum bir belgisiga ko‘ra guruhlarga ajratish ko‘nikmasi o‘quvchida tizimli fikrlashni shakllantiradi.

Metodologiya. Tadqiqotimiz davomida boshlang‘ich sinflarda quyidagi innovatsion usullarni qo‘llash samaradorligi o‘rganildi:

* "Aqliy hujum" va "6 ta shlyapa" metodi: Bu metodlar orqali o‘quvchi muammoga turli rakurslardan qarashni va har bir fikrni mantiqan asoslashni o‘rganadi.

* Mantiqiy rebuslar va krossvordlar: Bu vositalar nafaqat darsning qiziqarliligini ta’minlaydi, balki bolaning intellektual chaqqonligini oshiradi.

* Raqamli texnologiyalar: Interfaol doska va maxsus mantiqiy o‘yinlar (masalan, "Tangram" yoki "Algoritmika") o‘quvchilarning vizual-mantiqiy tafakkurini boyitadi.

Natijalar va muhokama. O‘tkazilgan pedagogik kuzatishlar shuni ko‘rsatadiki, mantiqiy topshiriqlar bilan muntazam shug‘ullangan o‘quvchilarning o‘zlashtirish ko‘rsatkichi an’anaviy dars o‘tiladigan sinflarga qaraganda 15-20% yuqori bo‘ladi. O‘quvchilarda savol berish madaniyati shakllanadi va ular "Nima uchun?" degan savolga ilmiy asoslangan javob qaytarishga harakat qiladilar. Shuningdek, mantiqiy fikrlash o‘quvchining nutqini o‘stiradi, chunki aniq fikr aniq so‘zlar bilan ifodalanadi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish — bu faqatgina matematik misollar yechish degani emas. Bu bolani hayotiy vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilishga, ma’lumotlarni tahlil qilishga va tanqidiy yondashishga tayyorlashdir. Guliston davlat pedagogika instituti talabasi sifatida shuni ta’kidlaymanki, bo‘lajak pedagoglar dars jarayonida nazariya va amaliyotni mantiqiy bog‘lay olishlari, har bir darsga intellektual rivojlantiruvchi komponentlarni kiritishlari shart.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Sh.Mirziyoyev. "Yangi O‘zbekiston strategiyasi". - Toshkent, 2021.

2. S.Nishonova. "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat". - T.: "Iqtisod-moliya", 2018

3. R.Mavlonova. "Boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiya". - T., 2013.

4. Xalqaro baholash dasturlari (PISA, PIRLS) bo‘yicha metodik qo‘llanmalar.